

Briselē, 14.2.2020.
COM(2020) 68 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

Rumānija

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 126. panta 3. punktu sagatavotais ziņojums

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

Rumānija

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 126. panta 3. punktu sagatavotais ziņojums

1. IEVADS

Līguma par Eiropas Savienības darbību ("Līgums") 126. pantā ir noteikta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra. Šī procedūra sīkāk izklāstīta Regulā (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu¹, kas ietilpst Stabilitātes un izaugsmes paktā (SIP).

Saskaņā ar Līguma 126. panta 2. punktu Komisijai budžeta disciplīnas ievērošana jāuzrauga, pamatojoties uz šādiem diviem kritērijiem: a) vai plānotā vai faktiskā valdības budžeta deficīta attiecība pret iekšzemes kopproduktu (IKP) pārsniedz 3 % atsaucēs vērtību (izņemot gadījumus, kad šī attiecība ir būtiski un pastāvīgi pazeminājusies un sasniegusi atsaucēs vērtībai tuvu līmeni, vai arī atsaucēs vērtība ir pārsniegta tikai izņēmuma kārtā un uz laiku, un šī attiecība joprojām ir tuva atsaucēs vērtībai), un b) vai valdības parāda attiecība pret IKP pārsniedz 60 % atsaucēs vērtību (izņemot, ja šī attiecība pietiekami strauji samazinās un tuvinās atsaucēs vērtībai).

Līguma 126. panta 3. punktā noteikts, ka tad, ja kāda dalībvalsts neatbilst viena vai abu šo kritēriju prasībām, Komisijai jāsagatavo ziņojums. Minētajā ziņojumā "*ņem vērā arī to, vai valsts budžeta deficīts pārsniedz valdības investīciju izdevumus, kā arī ņem vērā visus citus būtiskus faktoros, tostarp dalībvalsts ekonomikas un budžeta stāvokli vidēji ilgā laikā*".

Kopš 2017. gada pavasara Rumānijai ir piemērotas secīgas būtiskas novirzes procedūras (BNP) saskaņā ar SIP preventīvo daļu. Tā kā Rumānija 2016. gadā ievērojami novirzījās no sava vidēja termiņa budžeta mērķa (VTM), Padome 2017. gada pavasarī sāka BNP. Kopš tā laika Padome divreiz gadā ir sniegusi ieteikumus, uz kuriem Rumānija nav reaģējusi ar efektīvu rīcību, tādējādi atkārtoti būtiski novirzoties no ieteiktās korekcijas.

Dati, kurus Rumānijas iestādes paziņoja 2019. gada 30. septembrī² un kurus pēc tam apstiprināja Eurostat³, liecina, ka 2018. gadā vispārējās valdības nominālais deficīts Rumānijā sasniedza 3,0 % no IKP, bet parāds bija 35,0 % no IKP. Attiecībā uz 2019. gadu paziņojumā ziņots, ka vispārējās valdības nominālais deficīts plānots 2,8 % apmērā no IKP. Ņemot vērā pārskatītos IKP rādītājus, par kuriem valsts statistikas birojs paziņoja pēc tam, kad tika publicēts Eurostat

¹ OV L 209, 2.8.1997., 6. lpp. Ziņojumā ņemts vērā arī dokuments "Specifikācijas par Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanu un pamatnostādnes par stabilitātes un konverģences programmu formu un saturu", ko Ekonomikas un finanšu komiteja pieņēma 2016. gada 5. jūlijā un kas pieejams šeit: http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/legal_texts/index_en.htm.

² Regulā (EK) Nr. 479/2009 noteikts, ka dalībvalstīm par plānoto un faktisko valdības budžeta deficīta un parāda līmeni Komisijai jāziņo divas reizes gadā. Jaunākie Rumānijas paziņotie dati ir pieejami šeit: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/excessive-deficit-procedure/edp-notification-tables>

³ Eurostat ziņu izlaidums Nr. 161/2019, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10064349/2-21102019-AP-EN.pdf/61ae39d7-6764-2a16-ed5e-e6da00249c27>

paziņojums presei, nominālā attiecība nedaudz mainījās, tādējādi deficīts 2018. gadā bija 2,9 % no IKP un parāds – 34,7 % no IKP.

Valdība 2019. gada 10. decembrī pieņēma un nosūtīja parlamentam fiskālo budžeta stratēģiju 2020.–2022. gadam (“fiskālā stratēģija”), kuras mērķrādītājs 2019. gadā ir deficīts pēc uzkrājumu metodes 3,8 % apmērā no IKP.

Plānotais 2019. gada budžeta deficīts sniedz *prima facie* pierādījumus tam, ka Rumānijā pastāv pārmērīgs budžeta deficīts iepriekš skaidrotajā Līguma nozīmē, tomēr ņemot vērā visus turpmāk izklāstītos faktorus.

1. tabula. Vispārējās valdības budžeta deficīts un parāds (% no IKP)

	2015	2016	2017	2018	2019		2020		2021	
					KOM	FS	KOM	FS	KOM	FS
Vispārējās valdības bilance	-0,6	-2,6	-2,6	-2,9	-4,0	-3,8	-4,9	-3,6	-6,9	-3,4
Vispārējās valdības bruto parāds	37,8	37,3	35,1	34,7	35,7	36,4	37,8	37,1	41,9	37,8

Avoti: Komisijas 2020. g. ziemas prognoze, fiskālie mainīgie lielumi (KOM) un fiskālā stratēģija 2020.-2022. g. (FS)

Tāpēc Komisija ir sagatavojusi šo ziņojumu. Tā mērķis ir vispusīgi novērtēt plānoto novirzi no deficīta kritērija, pienācīgi ņemot vērā ekonomisko situāciju un visus citus būtiskus faktorus, lai pārbaudītu, vai pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras uzsākšana ir pamatota. 2. iedaļā ir aplūkots deficīta kritērijs. 3. iedaļā ir aplūkots parāda kritērijs. 4. iedaļā aplūkotas publiskās investīcijas un citi būtiski faktori, tajā skaitā Rumānijas ekonomikas un budžeta stāvoklis vidējā termiņā. Šajā ziņojumā veiktā analīze ir balstīta uz Komisijas 2020. gada ziemas starpposma prognozi, kurā iekļauti tikai IKP un inflācijas rādītāji, un tāpēc šā ziņojuma vajadzībām tā ir papildināta ar fiskālo mainīgo lielumu prognozēm.

2. DEFICĪTA KRITĒRIJS

Rumānijā 2018. gadā tika reģistrēts vispārējās valdības budžeta deficīts 2,9 % apmērā no IKP. Pamatojoties uz fiskālo stratēģiju, ir plānots, ka Rumānijas vispārējās valdības budžeta deficīts 2019. gadā būs palielinājies līdz 3,8 % no IKP. Tas ievērojami pārsniedz Līgumā noteikto atsaucē vērtību, kas ir 3 % no IKP, un nav tuvs tai.

Līgumā paredzētās atsaucē vērtības pārsniegums 2019. gadā nav tikai izņēmuma kārtā Līguma un SIP nozīmē, jo tas neizriet ne no ārkārtējiem apstākļiem, ne no ekonomikas nopietnas lejupslīdes. Komisijas 2020. gada ziemas prognozē paredzēts, ka reālais IKP pieaugs par 3,9 % 2019. gadā un 3,8 % 2020. gadā, savukārt izlaidis starpība būs aptuveni nulle. Vienreizēji posteņi 2019. gadā sasniedza 0,1 % no IKP, un to iemesls bija vides zīmognodevas atmaksāšana par vieglajiem automobiļiem.

Visbeidzot, atsaucē vērtības (3 % no IKP) pārsniegums nav īslaicīgs Līguma un SIP nozīmē. Komisijas budžeta prognozes un valdības budžeta prognozes fiskālajā stratēģijā paredz, ka deficīts 2020. un 2021. gadā saglabāsies virs atsaucē vērtības. Komisijas 2020. gada ziemas prognozē, kas papildināta ar fiskālajiem mainīgajiem lielumiem, paredzēts vispārējās valdības budžeta deficīts 4,0 % apmērā no IKP 2019. gadā, 4,9 % apmērā no IKP 2020. gadā un 6,9 % apmērā 2021. gadā. Prognozēto deficīta pieaugumu galvenokārt nosaka 2019. gada vasarā ieviestais ievērojamais pensiju palielinājums, jo īpaši 2020. gada septembrī plānotais pensiju palielinājums par 40 % un 2021. gada septembrī plānotais pensiju papildu augšupējais pārrēķins. Turklāt laikā no 2019. gada decembra līdz 2020. gada janvārim

iestādes pieņēma jaunus nodokļu samazinājumus (akcīzes nodokļa par degvielu un sociālā nodrošinājuma iemaksu samazināšana nepilna laika darba ņēmējiem un īpašo nodokļu atcelšana banku un enerģētikas nozarē) un divkāršoja bērnu pabalstu (kam jāstājas spēkā no 2020. gada augusta). Fiskālajā stratēģijā valdība paredz, ka 2020. gadā vispārējās valdības budžeta deficīts būs 3,6 % no IKP, bet 2021. gadā – 3,4 % no IKP. Zemāka budžeta deficīta prognoze fiskālajā stratēģijā, salīdzinot ar Komisijas prognozi, jo īpaši izriet no: 1) optimistiskākām pamatā esošajām makroekonomikas prognozēm; 2) prognozēto izdevumu par precēm un pakalpojumiem samazināšanās, kas nav pilnībā izskaidrojama ar ieviestajiem pasākumiem; 3) tā, ka fiskālajā stratēģijā, šķiet, nav pilnībā ņemta vērā ieviesto pensiju palielinājumu ietekme uz budžetu, jo īpaši 2021. gadā un pēc tam; 4) tā, ka fiskālajā stratēģijā nav ņemta vērā nodokļu samazinājumu un bērnu pabalsta divkāršošanas ietekme.

Nemot vērā minēto, 2019. gadā plānotais deficīts pārsniedz Līgumā noteikto atsauces vērtību, kas ir 3 % no IKP, un nav tuvs tai. Šis pārsniegums nav uzskatāms par ārkārtēju un īslaicīgu Līguma un SIP nozīmē. Tādējādi analīze liecina, ka *prima facie* nav izpildīts deficīta kritērijs Līguma un Regulas (EK) Nr. 1467/97 nozīmē. Tomēr pienācīgi tiek ņemti vērā visi būtiskie faktori, kas izklāstīti turpmāk.

3. PARĀDA KRITĒRIJS

Rumānijas vispārējās valdības parāds 2018. gadā bija 34,7 % no IKP. Gan fiskālajā stratēģijā, gan Komisijas 2020. gada ziemas prognozē paredzēts, ka vispārējās valdības parāds līdz 2021. gadam palielināsies, bet saglabāsies mazāks nekā Līgumā noteiktā atsauces vērtība. Saskaņā ar fiskālo stratēģiju tiek prognozēts, ka 2021. gadā parāds palielināsies līdz 37,8 %. Komisijas 2020. gada ziemas prognozē paredzēts straujāks pieaugums – līdz 41,9 % 2021. gadā. Atšķirība starp abiem prognožu kopumiem galvenokārt izriet no fiskālajā stratēģijā plānotā mazāka vispārējās valdības budžeta deficīta.

Tādējādi Rumānija izpilda Līgumā un Regulā (EK) Nr. 1467/97 noteikto parāda kritēriju.

4. BŪTISKIE FAKTORI

Līguma 126. panta 3. punktā noteikts, ka Komisijas ziņojumā “*ņem vērā arī to, vai valdības budžeta deficīts pārsniedz valdības investīciju izdevumus, kā arī ņem vērā visus citus būtiskus faktoros, tostarp dalībvalsts ekonomikas un budžeta stāvokli vidēji ilgā laikā*”. Minētie faktori ir sīkāk skaidroti Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. panta 3. punktā, kurā noteikts arī, ka pienācīgi vērā ņem “*jebkurus citus faktoros, kurus attiecīgā dalībvalsts uzskata par būtiskiem, lai pilnīgi novērtētu atbilstību deficīta un parāda kritērijiem, par ko [un par kuriem] dalībvalsts paziņojusi Padomei un Komisijai*”.

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. panta 4. punktu gadījumos, kad valdības parāda attiecība pret IKP nepārsniedz atsauces vērtību, Līguma 126. panta 4., 5. un 6. punktā paredzētajos posmos pirms lēmuma pieņemšanas par pārmērīga budžeta deficīta pastāvēšanu ņem vērā būtiskos faktoros.

Nemot vērā minētos noteikumus, turpmākajās apakšsīkākās pēc kārtas ņemts vērā 1) ekonomikas stāvoklis vidējā termiņā; 2) budžeta stāvoklis vidējā termiņā, tajā skaitā novērtējums par atbilstību korekcijām VTM sasniegšanai, publisko investīciju attīstība un valsts fiskālās sistēmas darbība; 3) valdības vidēja termiņa parāda attīstība, tā dinamika un atmaksājamība un 4) citi dalībvalsts minētie faktori.

4.1. Ekonomikas stāvoklis vidējā termiņā

Reālais IKP pēdējos gados ir stabili pieaudzis patēriņa ietekmē. Potenciālā IKP pieaugums ir liels, bet tiek prognozēts, ka tas pakāpeniski samazināsies sakarā ar kopējās faktoru produktivitātes pieauguma palēnināšanos un negatīvām demogrāfiskajām tendencēm. Rumānija ir panākusi ierobežotu progresu attiecībā uz strukturālajām reformām.

Cikliskie apstākļi un potenciālā izaugsme

Reālais IKP pēdējos gados ir stabili pieaudzis patēriņa ietekmē. Reālā IKP pieaugums sasniedza maksimumu – 7,1 % – 2017. gadā un pēc tam samazinājās līdz 4,4 % 2018. gadā, un Komisijas 2020. gada ziemas prognozē paredzēts, ka 2019. gadā tas būs bijis 3,9 %. Galvenais izaugsmes dzinējspēks joprojām bija privātais patēriņš, kam par iemeslu bija saspringtā situācija darba tirgū un liels algu pieaugums, jo īpaši publiskajā sektorā. Paredzams, ka 2019. gadā ievērojamu ieguldījumu izaugsmē būs devušas investīcijas, galvenokārt būvniecībā. Kopš 2014. gada neto eksporta ieguldījums IKP pieaugumā ir bijis negatīvs, ņemot vērā pakāpenisku izmaksu konkurētspējas mazināšanos. 2019. gadā tas kļuva vēl negatīvāks, jo eksporta pieaugums palēninājās vairāk nekā importa pieaugums. Vājāka eksporta pieauguma galvenais iemesls bija kūtārs ārējais pieprasījums, kas izraisīja arī rūpnieciskās ražošanas samazināšanos. Rezultātā tekošā konta deficīts ir pastāvīgi palielinājies, 2019. gadā saskaņā ar prognozēm sasniedzot 5,1 % no IKP.

Komisija prognozē, ka reālā IKP pieaugums būs mērens, bet saglabāsies stabils – 3,8 % 2020. gadā un 3,5 % 2021. gadā. Paredzams, ka ievērojamais fiskālais stimuls, kas plānots 2020. un 2021. gadā, dos jaunu impulsu privātajam patēriņam, vienlaikus stimulējot arī importu. Paredzams, ka investīcijas 2020. gadā saglabāsies stabilas, pateicoties būvniecībai un plānotajai ES investīciju fondu plašākai izmantošanai. Paredzams, ka neto eksporta ieguldījums prognožu periodā saglabāsies negatīvs, veicinot jau tā lielā tekošā konta deficīta palielināšanos.

Saskaņā ar Komisijas aplēsēm, pamatojoties uz 2020. gada ziemas prognozi, tiek prognozēts, ka potenciālā IKP pieaugums pakāpeniski samazināsies no 4,7 % 2018. gadā līdz 3,9 % 2021. gadā. Paredzams, ka kopējās faktoru produktivitātes pieaugums palēnināsies, bet joprojām būs galvenais potenciālā IKP pieauguma veicinātājs. Tiek prognozēts, ka kapitāla uzkrāšanās ieguldījums saglabāsies relatīvi stabils. No otras puses, tiek prognozēts, ka (jau pieticīgais) darbaspēka ieguldījums kļūs negatīvs, galvenokārt darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās tendences dēļ.

Tiek prognozēts, ka izlaides starpība ir samazinājusies no 0,6 % no potenciālā IKP 2018. gadā līdz 0,1 % 2019. gadā. Komisija prognozē, ka pēc tam tā kļūs nedaudz negatīva, sasniedzot –0,1 % 2020. gadā un –0,5 % 2021. gadā.

2. tabula. Makroekonomikas un budžeta attīstība (% no IKP)

	2018	2019		2020		2021	
	KOM	KOM	FS	KOM	FS	KOM	FS
Reālais IKP (% izmaiņas)	4,4	3,9	4,0	3,8	4,1	3,5	4,2
IKP deflators (% izmaiņas)	6,3	6,9	6,0	4,6	4,2	4,4	3,5
Potenciālais IKP (% izmaiņas)	4,7	4,5	4,7	4,0	4,3	3,9	4,3
Izlaides starpība (% no potenciālā IKP)	0,6	0,1	-0,4	-0,1	-0,6	-0,5	-0,6
Vispārējās valdības bruto parāds	34,7	35,7	36,4	37,8	37,1	41,9	37,8
Vispārējās valdības balance	-2,9	-4,0	-3,8	-4,9	-3,6	-6,9	-3,4
Primārā balance	-1,8	-2,8	-	-3,7	-	-5,6	-
Vienreizēji un citi īslaicīgi pasākumi	-0,3	-0,1	-	0,0	-	0,0	-
Valdības bruto pamatkapitāla veidošanās	2,7	3,2	-	3,1	-	3,5	-
Cikliski koriģētā balance	-3,1	-4,0	-	-4,9	-	-6,8	-
Cikliski koriģētā primārā balance	-2,0	-2,8	-	-3,6	-	-5,4	-
Strukturālā balance ^b	-2,8	-3,9	-3,7	-4,9	-3,4	-6,8	-3,2
Strukturālā primārā balance	-1,6	-2,7	-	-3,6	-	-5,4	-
Piezīmes. ^a Procentos no IKP, ja vien nav norādīts citādi. ^b Cikliski koriģētā balance, izņemot vienreizējos un citus īslaicīgos pasākumus. <i>Avoti: Komisijas 2020. gada ziemas prognoze, kas papildināta ar fiskālajiem mainīgajiem lielumiem (KOM), fiskālā stratēģija 2020.-2022. g. un Stratēģiju un prognožu valsts komisijas ziemas prognoze (FS)</i>							

Strukturālās reformas

Komisija 2019. gada februārī konstatēja, ka Rumānijā pastāv makroekonomikas nelīdzsvarotība⁴. Komisija konstatēja, ka neaizsargātība ir saistīta ar izmaksu konkurētspējas mazināšanos un tekošā konta deficīta palielināšanos ekspansīvas fiskālās politikas un neprognozējamās uzņēmējdarbības vides apstākļos. Padome 2019. gada jūlijā nāca klajā ar valstij adresētiem ieteikumiem⁵, kuros aicināja veikt pasākumus šīs nelīdzsvarotības (kā arī citu strukturālo problēmu) novēršanai.

Padome jo īpaši ieteica Rumānijai nodrošināt fiskālā regulējuma pilnīgu piemērošanu, stiprināt nodokļu saistību izpildi un iekasēšanu, aizsargāt finanšu stabilitāti un banku nozares stabilitāti, nodrošināt valsts pensiju sistēmas ilgtspēju un otrā līmeņa pensiju fondu ilgtermiņa dzīvotspēju, nodrošināt minimālās algas noteikšanu, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, nodrošināt, ka likumdošanas iniciatīvas nemazina juridisko noteiktību, un stiprināt valsts uzņēmumu korporatīvo pārvaldību.

Iestādes turpināja atkāpties no noteikumiem, kas ietverti valsts fiskālajā regulējumā, tādējādi padarot tos lielā mērā neefektīvus.

⁴ Skatīt Komisijas paziņojumu COM (2019) 150 final, 27.2.2019. "2019. gada Eiropas pusgads – novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti".

⁵ Padomes Ieteikums (2019. gada 9. jūlijs) par Rumānijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Rumānijas 2019. gada konverģences programmu (OV C 301, 5.9.2019., 135.–142. lpp.).

Atbilstības rādītāji par nodokļu deklarāciju iesniegšanu ir saglabājušies relatīvi stabili. Tiek lēsts, ka PVN iztrūkums 2017. un 2018. gadā ir samazinājies. Tomēr tas joprojām ir viens no augstākajiem Eiropas Savienībā. Nodokļu iestādes nerasniedza savus ieņēmumu iekasēšanas mērķus 2019. gadam, daļēji tāpēc, ka minēto mērķu prognoze bija pārāk optimistiska.

Valsts pensiju sistēmas ilgtspēja ir pasliktinājusies līdz ar 2019. gada vasarā pieņemto jauno pensiju likumu, kas ļoti īsā laikā ievērojami palielina publiskos izdevumus par pensijām. No otras puses, Rumānija 2020. gada sākumā atcēla vai grozīja daļu no tiesību normām, kas apdraudēja otrā līmeņa pensiju fondu ilgtermiņa dzīvotspēju.

Rumānija 2020. gada sākumā atcēla arī banku nodokli par kopējiem aktīviem, tādējādi kļiedējot bažas par finanšu stabilitāti un banku nozares stabilitāti.

Saskaņā ar iestāžu sniegto informāciju minimālās algas palielinājums no 2020. gada 1. janvāra bija balstīts uz formulu, kurā ņemti vērā vairāki ekonomiskie rādītāji. Tomēr objektīvs mehānisms nav izveidots.

Attiecībā uz lēmumu pieņemšanas paredzamību ārkārtas rīkojumu skaits joprojām ir ļoti liels, turklāt joprojām trūkst *ex ante* regulatīvās ietekmes novērtējuma un pasliktinās sabiedrisko apspriešanu kvalitāte. Valsts uzņēmumu korporatīvās pārvaldības likums joprojām tiek piemērots tikai ierobežoti.

4.2. Budžeta stāvoklis vidējā termiņā

Kopš 2016. gada Rumānija īsteno ekspansīvu fiskālo politiku, kuras pamatā ir nodokļu samazinājumi un kārtējo izdevumu palielinājumi. Saskaņā ar Komisijas 2020. gada ziemas prognozi (kas papildināta ar fiskālajiem mainīgajiem lielumiem) tiek lēsts, ka strukturālais deficīts ir palielinājies no 0,2 % no IKP 2015. gadā līdz 3,9 % 2019. gadā. Kopš 2017. gada pavasara Padome BNP ietvaros divreiz gadā ir sniegusi ieteikumus, uz kuriem Rumānija nav reaģējusi ar efektīvu rīcību, tādējādi atkārtoti būtiski novirzoties no ieteiktās korekcijas. Iestādes ir sistemātiski atkāpušās no valsts fiskālajiem noteikumiem, tādējādi padarot tos lielā mērā neefektīvus.

Strukturālā bilance un korekcija virzībā uz VTM

VTM un strukturālā bilance

Rumānija savā 2019. gada konverģences programmā apstiprināja VTM attiecībā uz budžeta stāvokli kā strukturālo bilanci $-1,0$ % apmērā no IKP. Šajā VTM ņemtas vērā prasības, kas noteiktas Līgumā par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomiskajā un monetārajā savienībā.

Kopš 2016. gada Rumānija īsteno ekspansīvu fiskālo politiku, kuras pamatā ir nodokļu samazinājumi un kārtējo izdevumu palielinājumi. Rezultātā Rumānija 2016. gadā novirzījās no VTM. Strukturālā bilance 2018. gadā bija $-2,8$ % no IKP, tātad ievērojami zemākā līmenī nekā Rumānijas VTM. Fiskālajā stratēģijā Rumānija paredz strukturālās bilances pasliktināšanos 2019. gadā un pakāpenisku strukturālu uzlabojumu 2020.–2022. gadā, bet līdz 2022. gadam neplāno sasniegt VTM. Saskaņā ar Komisijas 2020. gada ziemas prognozi, kas papildināta ar fiskālajiem mainīgajiem lielumiem, paredzams, ka strukturālais deficīts laikposmā no 2018. līdz 2021. gadam pastāvīgi un ievērojami palielināsies prognozētā nominālā deficīta pieauguma dēļ.

Atbilstība ieteiktajai korekcijai virzībā uz VTM

Kopš 2017. gada pavasara Rumānijā ir īstenotas secīgas BNP. Tā kā Rumānija 2016. gadā būtiski novirzījās no VTM, Padome 2017. gada pavasarī sāka BNP. Kopš tā laika Padome divreiz gadā ir sniegusi ieteikumus, uz kuriem Rumānija nav reaģējusi ar efektīvu rīcību, tādējādi atkārtoti būtiski novirzoties no ieteiktās korekcijas. Jaunākajā ieteikumā, ko Padome pieņēma 2019. gada 5. decembrī, Rumānija tiek aicināta nodrošināt, lai valdības primāro izdevumu nominālā pieauguma temps, atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un vienreizējus pasākumus, nepārsniegtu 4,4 % 2020. gadā, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 1,0 % apmērā no IKP.

Aprēķini, kuru pamatā ir Komisijas 2020. gada ziemas prognoze, kas papildināta ar fiskālajiem mainīgajiem lielumiem, norāda uz risku, ka 2020. gadā būs ievērojama novirze no abiem mērķrādītājiem.

3. tabula. Kopsavilkums par BNP ieteikumiem Rumānijai

Padomes ieteikums	Ieteiktais strukturālais uzlabojums (% no IKP)	Strukturālie pasākumi novērtēšanas laikā (% no IKP)	Padomes secinājumi
2019. gada rudenī	1,0 2020. gadā		
2019. gada pavasarī	1,0 2019. gadā, 0,75 2020. gadā	-0,8 2019. gadā, -0,8 2020. gadā	Pasākumi nav veikti
2018. gada rudenī	1,0 2019. gadā	-0,7 2019. gadā	Pasākumi nav veikti
2018. gada pavasarī	0,8 2018. gadā, 0,8 2019. gadā	0,0 2018. gadā, -0,1 2019. gadā	Pasākumi nav veikti
2017. gada rudenī	0,8 2018. gadā	-0,4 2018. gadā	Pasākumi nav veikti
2017. gada pavasarī	0,5 2017. gadā	-1,1 2017. gadā	Pasākumi nav veikti

Publiskās investīcijas

Publiskās investīcijas 2017. gadā pēc pievienošanās ES sasniedza zemāko līmeni, proti, 2,6 % no IKP, un 2018. gadā tās palielinājās tikai nelielā mērā, proti, līdz 2,7 % no IKP. Šis līmenis ir zemāks par ES vidējo rādītāju un daudz zemāks par kaimiņvalstu vidējo rādītāju. Komisijas 2020. gada ziemas prognozē, kas šā ziņojuma vajadzībām papildināta ar fiskālajiem mainīgajiem lielumiem, paredzēts, ka publiskās investīcijas 2019. gadā būs palielinājušās līdz 3,2 % no IKP.

Valsts fiskālā sistēma

Fiskālās atbildības likums paredz valsts skaitliskos fiskālos noteikumus, lai virzītu budžeta procesu. Tas ietver strukturālā deficīta noteikumu, kas paredz atbilstību vai tuvināšanos VTM, kurš ir strukturālā bilance -1,0 % apmērā no IKP. Valsts regulējumā ir arī vairāki papildu noteikumi par budžeta bilanci un izdevumu un ieņēmumu posteņiem. Turklāt valdībai ir jāsagatavo fiskālās stratēģijas atjauninājums, kurā izklāstīti makroekonomikas pieņēmumi,

budžeta plāni vidējā termiņā un izdevumu maksimālās summas, kurām vajadzētu būt gada budžeta procesa pamatā, un līdz iepriekšējā gada 15. augustam tas jānosūta parlamentam.

Kopš 2016. gada valdība ir sistemātiski un atkārtoti atkāpusies no daudziem fiskālajiem noteikumiem, tādējādi padarot tos lielā mērā neefektīvus. Konkrēti, sākotnējais 2019. gada budžeta mērķis – nominālais deficīts 2,8 % apmērā no IKP – neatbilda strukturālā deficīta noteikumam. Budžeta grozījumi, kas pieņemti 2019. gada augustā un novembrī, papildus atkāpās no vairākiem papildu fiskālajiem noteikumiem un – pēdējā gadījumā – no strukturālā deficīta noteikuma, palielinot 2019. gada deficīta mērķi līdz 4,4 % no IKP (nominālā izteiksmē). Turklāt 2019. gadā – tāpat kā iepriekšējos gados – iestādes neiesniedza parlamentam vidēja termiņa fiskālās stratēģijas atjauninājumu līdz noteiktajam termiņam augustā, tādējādi iedragājot fiskālās stratēģijas ievirzes. Arī 2020. gada budžetā un tā pamatā esošajā fiskālajā stratēģijā bija paredzēta atkāpe no strukturālās bilances noteikuma un vairākiem papildu fiskālajiem noteikumiem.

4.3. Valdības parāda stāvoklis vidējā termiņā

Rumānijai vidējā termiņā un ilgtermiņā ir augsti fiskālās stabilitātes riski, ko izraisa liels fiskālais deficīts un novecošanās izmaksas.

Parāda dinamika un parāda atmaksājamība⁶

Rumānijas vispārējās valdības parāds pašlaik ir ievērojami mazāks nekā Līgumā noteiktā atsauces vērtība – 60 % no IKP (34,7 % no IKP 2018. gadā). Tomēr lielā strukturālā primārā deficīta dēļ parāda attiecība pret IKP ir strauja pieauguma tendence. Pieņemot, ka politika nemainīsies, tiek prognozēts, ka tā pārsniegs 60 % 2025. gadā un pārsniegs 90 % no IKP līdz 2030. gadam. Parāda trajektorija ir jutīga pret izaugsmes, fiskālajiem un procentu likmju satricinājumiem. Valdības parāda dzēšanas termiņu struktūra palīdz mazināt neaizsargātību – tikai aptuveni 3,3 % no kopējā valdības parāda termiņš ir mazāks par 1 gadu. Tomēr lielais valdības parāda īpatsvars ārvalstu valūtā un ievērojamais nerezidentu turējumu īpatsvars parādā ir papildu riska avoti, tāpat kā negatīvā neto starptautisko ieguldījumu pozīcija.

Fiskālās spriedzes agrīnas atklāšanas rādītājs (“S0”), ko Eiropas Komisija izstrādājusi risku novērtēšanai gada griezumā, ir mazāks nekā tā kritiskā robežvērtība.

Vidēja termiņa stabilitātes nepietiekamības rādītājs (“S1”) liecina par augstiem riskiem. Tas liecina, ka Rumānijai būtu nepieciešama fiskāla korekcija 5,7 procentpunktu apmērā no IKP, lai līdz 2034. gadam ierobežotu parādu 60 % apmērā no IKP. Minētā vērtība ir viena no augstākajām dalībvalstīs.

Arī ilgtermiņa fiskālās stabilitātes nepietiekamības rādītājs (“S2”) liecina par augstiem riskiem. Tas norāda uz nepieciešamo fiskālo korekciju 8,8 procentpunktu apmērā no IKP, lai nodrošinātu, ka valsts parāda attiecība ilgtermiņā stabilizējas. Minēto vērtību, kas ir visaugstākā dalībvalstīs, nosaka augstā sākotnējā budžeta pozīcija (5,1 procentpunkts) un novecošanās izmaksas, jo īpaši pensijas un veselības aprūpe (3,7 procentpunkti).

Finanšu tirgu priekšstatī par Rumānijas valsts parāda risku ir uz investīciju kategorijas zemākās robežas: trīs lielākās kredītreitingu aģentūras valsts parādu vērtē ar “BBB–” vai

⁶ Šīs iedaļas pamatā ir Eiropas Komisijas 2019. gada Parāda atmaksājamības pārskats, kas pieejams tīmekļa vietnē https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip120_en.pdf.

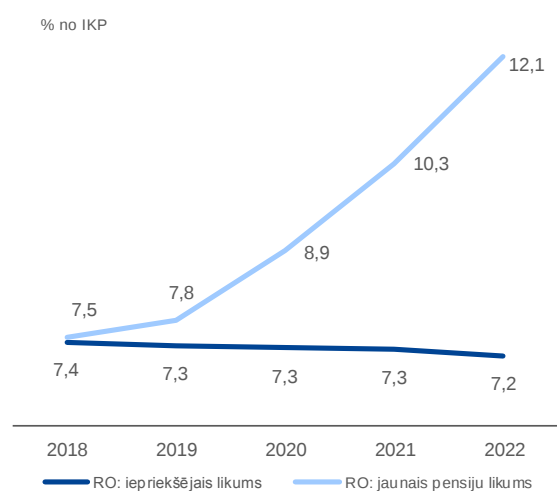
līdzvērtīgu reitingu. 2019. gada 10. decembrī S&P Global Ratings pārskatīja savu prognozi no stabilas uz negatīvu Rumānijas budžeta nostājas dēļ.

Jaunais pensiju likums

Pensiju likums, kas ieviests 2019. gada vasarā, būtiski mainīja vairākus valsts pensiju shēmas parametrus. Tajā ir iekļautas šādas galvenās izmaiņas: i) pensiju *ad hoc* palielinājumi līdz 2021. gadam standarta indeksācijas vietā – par 15 % no 2019. gada septembra (jau iekļauts 2019. gada budžeta likumā), par 40 % no 2020. gada septembra un par 6 % no 2021. gada septembra; ii) no 2022. gada pensiju indeksācija būs 100 % no inflācijas līmeņa plus 50 % no reālā vidējā bruto algu pieauguma; iii) jaunās pensijas aprēķinās, saucējā izmantojot fiksētu iemaksu periodu, kas ir 25 gadi, nevis 25–35 gadi (atkarībā no pensionēšanās gada) saskaņā ar iepriekšējo likumu; iv) no 2021. gada septembra tiks veikts esošo pensiju augšupējs pārrēķins, lai atspoguļotu šo jauno formulu.

Nemot vērā likuma īstenošanas grafiku, tas īsā laikā ievērojami palielinās publiskos izdevumus par pensijām. Tas ir galvenais iemesls prognozētajam straujajam vispārējās valdības budžeta deficīta pieaugumam un augstajiem fiskālās stabilitātes riskiem. Turklāt likums nav papildināts ar pasākumiem, kuru mērķis ir palielināt līdzdalību darba tirgū un darba dzīves ilgumu, pārsniedzot likumā noteikto minimumu, kas ir būtiski, lai uzlabotu gan pensiju pietiekamību, gan pensiju sistēmas ilgtspēju.

1. grafiks. Valsts pensiju bruto izdevumi 2018.–2022. gadā

Avots: Eiropas Komisija, Valsts datu lapa par valsts pensijām saistībā ar 2018. gada ziņojumu par novecošanu – Rumānija (2019. gada atjauninājums)

4.4. Citi dalībvalsts minētie faktori

2020. gada 6. februārī Rumānijas iestādes saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. panta 3. punktu nosūtīja vēstuli ar būtiskajiem faktoriem, kas Komisijai būtu jāņem vērā novērtējumā.

Iestādes argumentē, ka budžeta deficīta palielināšanās 2019. gadā lielā mērā skaidrojama ar personāla izdevumu, sociālās palīdzības un investīciju pieaugumu, savukārt ieņēmumu

īpatsvars IKP kopumā palika nemainīgs. Turklāt iestādes argumentē, ka izdevumu daļā 2019. gada budžeta izpildi negatīvi ietekmēja vairāki vienreizēji posteņi⁷.

Iestādes norāda, ka fiskālā stratēģija paredz pakāpenisku budžeta deficīta korekciju vidējā termiņā, vienlaikus saglabājoties virs atsaucēs vērtības līdz 2021. gadam. Korekcija ir plānota pēc trīs gadu ilgas ilgstošas budžeta pozīcijas pasliktināšanās. Iestādes arī paskaidro, ka paredzētās fiskālās konsolidācijas tempu lielā mērā ierobežo spēkā esošais tiesiskais regulējums, jo īpaši jaunā pensiju likuma noteikumi, ko parlaments apstiprināja 2019. gadā.

Attiecībā uz makroekonomikas apstākļiem iestādes skaidro, ka Rumānijas ekonomika 2019. gada pirmajos trīs ceturkšņos reālā izteiksmē pieauga 4,1 % apmērā, ko galvenokārt noteica investīcijas un privātais patēriņš, kura pieaugums gan palēninājās. Iestādes prognozē, ka reālais IKP 2019. gadā būs pieaudzis par 4,0 %, nedaudz palēninoties salīdzinājumā ar 2018. gadu un nedaudz zemāk par potenciālo līmeni. Nominālā izaugsme paātrinājās, sākot ar 2016. gadu, un iestādes prognozē, ka vidējā termiņā tā saglabāsies stabila.

Visbeidzot, iestādes atgādina, ka Rumānija 2008. gadā līdztekus paaudžu solidaritātes pirmajam līmenim ieviesa pensiju reformu ar privāto pensiju fondu obligāto otro līmeni. Tās skaidro, ka otrā pīlāra gada izmaksas laikposmā no 2014. līdz 2015. gadam vidēji bija tuvu 0,7 % no IKP, un paredzams, ka 2016.–2019. gadā tās būs bijušas 0,8 % no IKP. Tas atbilst Komisijas aplēsēm par otrā pīlāra gada izmaksām. Tomēr plānotais 2019. gada budžeta deficīts Rumānijā ievērojami pārsniedz līmeni, ko var uzskatīt par tuvu atsaucēs vērtībai – 3 % no IKP, tāpēc saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. panta 7. punktu, novērtējot budžeta deficīta kritērija neizpildi, pensiju reformas ietekmi uz budžetu nevar ņemt vērā.

Iestādes papildus norāda, ka 2020. gada sākumā tās atcēla noteikumu, kas bija spēkā 2019. gadā un vājināja otrā pensiju līmeņa obligāto raksturu. Proti, tās atcēla iespēju darba ņēmējiem izstāties no otrā pensiju līmeņa pēc iemaksu veikšanas piecus gadus un novirzīt savas ikgadējās pensiju iemaksas uz pirmo līmeni (ārkārtas rīkojums Nr. 1/2020, ar ko groza ārkārtas rīkojuma Nr. 114/2018 noteikumus).

5. SECINĀJUMI

Saskaņā ar valdības fiskālo stratēģiju ir plānots, ka vispārējās valdības nominālais deficīts 2019. gadā būs palielinājies līdz 3,8 % no IKP, tātad būs pārsniedzis Līgumā noteikto atsaucēs vērtību – 3 % no IKP – un nebūs bijis tuvs tai. Plānotais atsaucēs vērtības pārsniegums nav uzskatāms ne par ārkārtēju, ne īslaicīgu.

Vispārējās valdības bruto parāds saglabājas ievērojami mazāks nekā atsaucēs vērtība – 60 % no IKP.

Šajā ziņojumā sniegtā analīze ietver visu būtisko faktoru novērtējumu, kas saskaņā ar Līgumu un SIP ir jāņem vērā posmos pirms lēmuma pieņemšanas par pārmērīga budžeta deficīta pastāvēšanu, ja valdības parāda attiecība pret IKP nepārsniedz atsaucēs vērtību. Būtiskie faktori šajā gadījumā ir tādi, kas neļauj situāciju vērtēt pielaidīgāk, un tādējādi nemaina novērtējumu.

⁷ Komisijas veiktajā novērtējumā vienreizējie izdevumi uzkrājumu izteiksmē 2019. gadā sasniedza 0,1 % no IKP, jo tika atmaksāta vides zīmognodeva par vieglajiem automobiļiem.

Kopumā analīze liecina, ka budžeta deficīta kritērijs, kas noteikts Līgumā un Regulā (EK) Nr. 1467/1997, būtu jāuzskata par neizpildītu un ka tādējādi ir pamatoti sākt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru.